

İnas Darülfünunu hakkında notlar

Şeref Etker*

Sayın Ali Arslan ve Özlem Akpınar'ın *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*'nda yayımlanan (Cilt VI, Nr.2, s.225) "İnas Darülfünunu (1914-1921)" başlıklı yazısının kaynakları arasında geçmeyen, *İstanbul Kız Muallim Mektebi 1933 – Darülmualimat 1870* başlıklı yapıtta yer alan¹ bu öğretim kurumuyla ilgili aşağıdaki bilgileri aktarmak ve yine yazıda değinilmeyen İnas Darülfünunu öğrencilerinin zorunlu hizmetine özellikle dikkat çekmek istiyorum:

(i) İnas Darülfünunun kurulduğu 1330-31/1914-15 yılında 'İnas Darülfünunu Müdiresi' (Seniye Hanım), 'Darülmualimat Müdür Muavinesi' (Samiye Hanım) ile aynı statü ve baremde (1500 kuruş) gösterilmektedir. (s.47, tablo)

(ii) Yeni kurulan 'İnas Darülfünunu' ile 'Ana Muallim' kısmı Darülmualimat örgütlenmesi içinde gösterilmiştir.

(iii) 180759/1318 sayılı ve 30 Ağustos 1330 tarihli talimatname [İnas Darülfünunu talimatnamesi]: İnas Darülfünunu adını alacak bu müessesenin yatı talebesi Darülmualimat'ta kalacaklar ve muallimler de maaşlarını Darülmualimat'tan alacaklardır (s.50).

Madde 3. "Kabule şayan olanlardan ikmal-i tahsili müteakip beş sene hizmet edeceklerine dair pullu teahütname alınacak[tır]".

(iv) 22 Haziran 1331/22 Şaban 1333 [5 Temmuz 1915] tarihli Darülmualimin ve Darülmualimat Nizamnamesi (Numero 276):

Madde 2. Kısım-ı âlinin müddet-i tahsiliyesi... Darülmualimat'ta 3 senedir. Bu kısım edebiyat ve tabiiyat ve riyaziyat namile üç şubeye ayrılmıştır.

(v) Madde 12. Darülmualimat-ı Âliye'nin ihzarı kısmı için... muharrer evsafi haiz kâfi mikdarda talibat bulunamadığı takdirde...[Darülmualimat iptidai kısımdan öğrenci alınması ile ilgili kurallar]

Madde 13. Darülmualimat'ın [kısım-ı âlisine] kısım-ı ihzarıde ve mekâtib-i sultanîyede ikmal-i tahsil etmiş olanlar bilâimtihan... ve mekâtib-i mezkurenden mezun olmayıp bu derece haiz-i malumat oldukları bilimtihan sabit olanlar dahi alınır.

(vi) Madde 26. "Darülmualimin-i Âliye'nin sünuf-u âliyesi tedrisatı Darülfünun tedrisatının aynıdır."

Madde 30. "Darülmualimat-ı Âliye'nin sünuf-u âliyesi tedrisatı İnas Darülfünunu tedrisatının aynıdır."²

* Dr., Zeynep Kamil Hastanesi, Üsküdar, 34668 İstanbul.

¹ [İstanbul Kız Muallim Mektebi Temsil Heyeti] *İstanbul Kız Muallim Mektebi 1933 – Darülmualimat 1870*, İstanbul, Marifet Matbaası [1933], (21x27,5 cm, 217 s.).

² *Düstur*, Tertib-i sani, c.7 (1330-31/1332-34), Dersaadet, Matbaa-i amire, 1336, s. 655, 656.

Madde 34. "Darülmualimatlardan şehadetname alanlar dahi tarih-i neş'etlerinden itibaren 8 sene nihayetine kadar mekatib-i umumiyyede... muallimelik etmekle mükelleftirler."

(vii) 1331-32/1915-16 ders yılında İnas Darülfünunu'na devam eden 9 hanımdır.

İnas Darülfünunu Müdür Muavinliğine Zahiye Hanım tayin edilmiştir (s.50-51).

İnas Darülfünunu, Darülmualimat-ı Âliye'nin yüksek (âli) bölümüne dışarıdan öğrenci alınmasını sağlayan, orta öğretim düzeyinde öğretmen açığını kapatmaya yönelik bir program olduğunu kabul etmek gerekir. Bu nedenle, Darülmualimat mezunları gibi zorunlu hizmeti vardır, fakat süresi daha kısadır (8 yıla karşılık 5 yıl). Darülfünun-ı Osmani öğrencilerinin bir zorunlu hizmet yapması söz konusu değildir. İnas Darülfünunu bu bakımdan, 1909'dan sonraki Askeri Tıbbiye ile karşılaştırılabilir: Askeri Tıbbiye'nin idari yapısı Tıbbiye'den farklıdır ve askeri hekimler, harbiye mezunu diğer sınıf subayları ile aynı kurallara uymakla yükümlüdürler, zorunlu hizmetleri vardır. Tıbbiye'yi bitiren sivil öğrencilerin ise, dönemde zorunlu hizmeti yoktur; ancak Askeri Tıbbiye'ye geçen sivil öğrenciler zorunlu hizmet yükümlenirler. İnas Darülfünunu öğrencilerinin konumu, sivil liselerden mezun olup, Askeri Tıbbiye'ye giren öğrencilerle karşılaştırılabilir ve her durumda Darülmualimat mezunları ile bir tutulmuştur.³ Özetle, İnas Darülfünunu öğrencilerinin, Darülmualimat adına Darülfünun'da eğitim gören kız öğrenciler olduğu söylenebilir.

Auguste Sarrou hakkında biyografik not

Şeref Etker

Osmanlı Bilimi Araştırmaları'nda yayımlanan (Cilt VI, Nr.2, s.35) "Dr. Aimé Mouchet ve Tıbbiye'de Fransız Kültürel Egemenliğinin Sonu" başlıklı yazıda, Taha Toros'dan kısa biyografisi⁴ aktarılan General Auguste Sarrou için, Mehmet Zeki Pakalın'ın *Teracim-i Ahval*'inde verilen biyografik bilgi farklıdır:

Miralay Ogüst Sarrou [Colonel Auguste Sarrou]

11 Mayıs 1874 tarihinde Patras (Yunanistan)'da doğmuştur. [Hérault'lu] eski bir fabrikatör ailesine mensuptur. İkinci imparatorluğun tekmil muharebelerine iştirak etmekle maruf piyade kumandanı August Sarrou'nun yeğenidir.

³ Coğrafya öğretmeni Sami Öngör'ün, 1935 yılının Yüksek Öğretmen Okulu tanımı da aydınlatıcıdır: "Yüksek Öğretmen Okuluna gelince: Aslında bağımsız bir öğrenim kurumu değildi. Burası, fen ve edebiyat fakültelerinde Milli Eğitim Bakanlığı hesabına lisans öğrenimi yapacaklarını, yarışma ile kabul edildikleri bir yatılı okul, daha doğrusu bir tür öğrenci yurduydü. Yarışmayı kazanıp buraya girebilenler... diplomalарını aldıktan sonra kura çekerek atanacakları yerlerde belli bir süre hizmet etmek yükümlülüğünü kabul etmiş olurlardı." S. Öngör, *Geçen Yılları Düşündükçe (Anılar)*, İstanbul, Tekin yay., 1987, s.67. İnas Darülfünunu'nun öğrencileri Derviş Paşa'nın Çapa'daki konağında yatılı kalmışlardır.

⁴ [dn. 63] T. Toros, *Kurtuluş Savaşı'nda Çukurova*, Ankara, Kültür Bakanlığı yay, 2001, s.257.

İstanbul'da Saint-Benoît kollejinde ikmal-i tahsil edip, 20 yaşında orduya girmiş ve 1904 senesinden 1914 senesine kadar Makedonya, Trakya ve Anadolu'da Osmanlı jandarmasının tensikine memur heyetlerde bulunmuştur. Harb-i umumiye iştirakinde ağır surette mecruh olmuştur. General Foulon'un muavini olarak Türkiye'ye avdet etmiştir. Badehu, Ankara ihtilafı esnasında M. Franklin-Bouillon'un muavini olmuş ve kezalik Mudanya müzakerelerine iştirak etmiştir. 1921 senesinde kaymakam rütbesiyle İstanbul Fransız Sefareti ataşemiliterliğine tayin edilmiş ve 1925'te miralay olmuştur. Officier de la Légion d'Honneur, Croix de Guerre avec 2 palmes, Saint-Saveur, Mecidiye Liyakat [vd.] madalyalarının sahibidir. Officier d'Académie unvanına haizdir.⁵ [Ölümü: Nice, 1968]

Albay Auguste Sarrou, Kırım Savaşı'nda ölen Fransızlar için Feriköy Latin kabristanında düzenlediği anma töreninde, Ankara Hükümetinin Hariciye murahhası Dr. Abdülhak Adnan Adıvar ile birlikte (1923)

Auguste Sarrou'nun Türkiye ile ilgili yayımlanmış iki kitabı vardır:

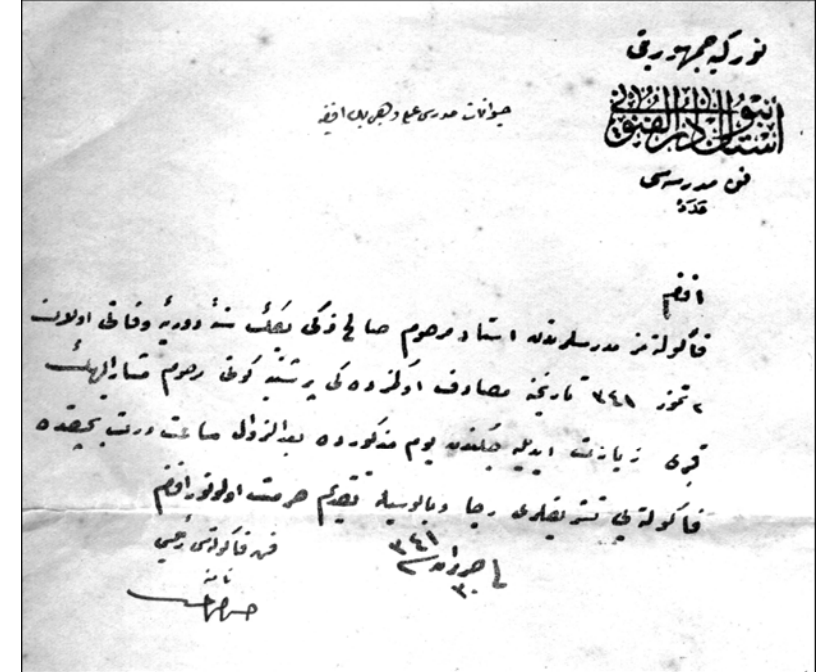
Sarrou, Hector-Marie Auguste, [La] *Jeune-Turquie et la révolution*, Paris, Berger-Levrault, 1912 (VII-268 p., cartes)

[A. Sarrou] *Le capitaine Sarrou, un officier français au service de l'Empire Ottoman: Dix ans de séjour en Turquie ou la réorganisation de la gendarmerie ottomane, 1904-1914*, İstanbul, Les Éditions Isis, İstanbul, 2002 (109 p., annexes)

Salih Zeki'nin ölüm yıldönümü ile ilgili bir belge (1925)

Feza Günergun

Sayın Sevtap Kadıoğlu'nun *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*'nın Salih Zeki özel sayısında (c.VII, Nr.1, 2005) yayımlanan "Salih Zeki ve Çevresi" başlıklı makalesinde, 1921'de vefat eden Salih Zeki'nin ölümün yıldönümlerinde (1923, 1924, 1926, 1927 ve 1928) mezarı başında anıldığı bildirilmiştir (s.160-162). Elimize yeni geçen 30 Haziran 1925 tarihli bir davet mektubu, 2 Temmuz 1925 tarihinde de Salih Zeki'nin kabri başında bir tören yapılacağını ve törenin "İstanbul Darülfünunu Fen Medresesi Reisliği" tarafından düzenlendiğini göstermektedir. Hayvanat müderrisi (Zooloji profesörü) Ali Vehbi Bey'e (Türküstün) yazılan davet mektubu aşağıda verilmektedir.

⁵ *Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi / Encyclopédie Biographique de Turquie*, haz. Mehmet Zeki [Pakalın], c.II, İstanbul, Ekspres Matbaası, 1929, s. 59.

DÜZELTME / CORRIGENDA

Osmanlı Bilimi Araştırmaları'nda (Cilt VII, Sayı 1, 2005) yayımlanan "Salih Zeki ve Astronomi: Rasathane-i Amire Müdürlüğü'nden 1914 Tam Güneş Tutulmasına" adlı makalemin bir numaralı ekinde (s. 117), E.Lacoiné'in *Mebahis-i Telgraf* adlı eserinin tarihi basım tarihi 1886 olarak verilmiştir. Doğru tarihin 1883 olduğuna dikkatimi çeken Arař.Gör. Meltem Akbař'a teşekkür ederim. *Feza Günergün*.

== ٤٦٤ ==

اشته امر انتقاله مخصوص اولان سالف الذکر مجددہ خطوط
بحر بہنگ اکثریسنندہ دوچار مشکلات اولان مخبرانک حسن
جریاننی تسہیل و بوندن برعدیدہ سنین عدیدہ دنبرو بک اوغلی
واو طراتو مرکزی ارہسنندہ انتقال صورتیلہ اجرا ایدیلان
مخبرانہ مخصوص اولوق اوزرہ اولونہ مرکزندہ موضوع اولہرق
مخبرانک امر انتظامنی تأمین ایلدیکی کورلمکدہ در .

الحاصل اشجو مجددہ سهل الاستعمال برآلت اولوب ارہصرہ
تسویہسنہ لزوم کوسترمکسزین کمال انتظام ایلہ حرکت ایدہجکی
والجملہ خطوط اوزرندہ وخطوط بحر بہدہیلہ سیالات رجعیہنگ
احساسنی موجب اولہجفی دلائل واقعہ ایلہ اثبات ایدلمشدر .

برنجی دفعہ اولہرق مطبعہ عثمانیہدہ طبع اولنمشدر ❖

غایہ صفرالخیر سنہ فی ۱۳۰۰

